

Türk Tütünleri Ortaklığı hakkında Kanun tasarısı ve Tarım ve Ticaret Komisyonları mütalâaları ile Gümrük ve Tekel ve Bütçe Komisyonları raporları (1/663)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı :71/1396, 6/4584

27 . XII . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Türk Tütünleri Ortaklığı hakkında Gümrük ve Tekel Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 22 . XII . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

Tütün 16 ncı yüz yılda Avrupa'ya yayılmış, bu maddenin istihsal ve satışı kısa zamanda milletlerin iktisadi hayatında mühim rol almaya başlamıştır.

Serbest iktisat kaidelerinin hüküm sürdüğü birinci Cihan Harbinden evvel müstehlikin zevkini tatmin için dünya yüzünde en nefis tütünlerin satış ve istihlâki revaç bulmuş, bu yüzden tütün ziraati bilhassa kalite tütünlerin yetiştirilmesi iklim ve toprak uygunluğu bakımından belli memleketlere munhasır kalmıştır. O devirde sigara imaline yarıyan tatminkâr içimli tütünlerin yetiştirildiği yerler mahdut olduğundan, Türk tütünleri cihan pazarlarında umumi rağbete mazhar olmuştur.

Birinci Cihan Harbi milletlerin zirai, iktisadi, içtimai rejimlerinde büyük değişiklikler yapmıştır. İhtiyaç karşısında nefaset mefhumu eski ehemmiyetini gaip etmiştir. Virjinya tütünlerinin kazandığı muvaffakiyet Türk tütünlerine mahsus tiryakilik zevkini baltalamıştır. Diğer taraftan tütünün milli iktisadiyattaki ehemmiyeti daha iyi takdir edildiğinden tütün istihsaline her yerde ehemmiyet verilmiş ve ziraat ilminin terakkisi n'spetinde sağladığı teknik imkânlardan faydalanılarak bu teşebbüslerde muvaffakiyetler elde edilmiştir. Bu suretle evvelce ithalâtçı olan bir kısım memleketler ihtiyaçlarını dâhilden temine hattâ ihracatçı durumuna girmeye başlamışlardır. Buna ilâveten sigara sanayiindeki terakki ve inkişaf sayesinde âdi tütünlerin müstehliki tatmin edecek şekilde imaline muvaffakiyet hâsıl olmuş, bu hal evvelce harmanları ıslah edici olarak aranan kalite tütünlerin revacını binnisbe azaltmıştır.

İzah olunan bu durumlar tütüncülüğümüze de müessir olmaktan geri kalmamış istihsal ve satış harektlerimiz yılların tesadüfi imkânlarına bağlı kaldığından; tütüncülüğümüz zaman zaman beliren buhranlardan müteessir olmuştur.

Nitekim İkinci Cihan Harbine takaddüm eden devirde yıllık istihsalâtımız ortalama 50 - 60 milyon kilo arasında bulunurken 1932 yılında 18 milyona kadar düşmüştür. Bu hal, tütünlerimizin iyi fiyatla satış imkânı bulduğu yılları takip eden devrelerde istihsalâtın arttığını ve bunun aksine olarak fiyat düşüklüğünü ve satış zorluğunu takip eden yıllarda da istihsalin düştüğünü göstermektedir. Filhakika yurttan tütün üzerine mevzu tekel varsa da bu tekel yurttan istihlâk edilen mamulâta mak-

surdur. Kanuna göre tütün ziraati ve yaprak tütün ticareti - kaçakçılığı önleyici bâzi kayıtlar müstesna - tamamen serbest bulunmakta ve iç istihlâk ise Tekelin tesis edildiği ilk devrelerde 12 milyon kilodan başlayarak inkişaf göstermekle beraber bugün dahi yılda 20 milyon kiloyu geçmemiş bulunmaktadır. Harbden evvelki devrenin yıllık ortalama istihsali 50 - 60 milyon kilo ile mukayese edilince dahi, istihsalin en az üçte ikisi ihracata ayrılmaktadır.

Bu durum, tütünlerin satışında dış pazarların hâkimiyetinin tesirini açıkça gösterir.

Normal şartlar altında tütün piyasalarımızda dış pazarın tesirini gayet tabii karşılamak mümkün ise de, yukarıda kısaca belirtildiği gibi dünya harplerinin milletlerin iktisadi hayatlarında sebep olduğu değişiklikler piyasada ve bunun neticesi olarak istihsalde istikrarsızlıklar yaratmış olduğundan, piyasalarda istikrarı sağlayacak bir tanzim müessesesine ihtiyaç duyulmuştur.

Böyle bir tanzim müessesesinin kurulması ve bunun bir banka şeklinde olması fikri ilk defa 1943 yılında İzmir'de yapılan tütün kongresinde ileri sürülmüştür.

Tütün mevzuunda ziraat cephemizin durumuna kıyasla ticaret cephemizin çok zayıf olması, dünya ticaretinin yeni iktisadi şartlar sebebiyle aldığı şekillere göre bilhassa şahsi ve hususi küçük sermayelerle ve bunların mahdut imkânlarıyla karşılanamaz halde bulunması, böyle bir teşekkülün teklifine esas ve âmil olmuştur.

Teklif kongre tarafından esas itibariyle kabul edilmekle beraber, tütün ticaretini aksatabileceği mülâhazasıyla tatbik sahası bulamamıştır. Diğer taraftan, yukarıda arzedilen gayritabii şartlar yüzünden müstahsılın ve yurt iktisadiyatının zarara uğramasına mahal bırakmamak için tütün piyasalarına Hükümetçe müdahaleler yapılması zarureti hâsıl olmuştur.

İkinci Cihan Harbinin başlamasından 1944 yılına kadar bu müdahaleler piyasada destekleyici mahiyette mubayaalar yapılmak suretiyle temin olunmuştur.

Ancak, 1944 yılında Almanya ile münasebetlerimiz kesildi. Almanya tütünlerimizin en büyük müşterilerinden birisi idi. Piyasadan birden bire çekilişi fiyatlarda anormal ve çok zararlı sukutlara yaratabilirdi. Bu sebeple destekleme mubayaalarında bir değişiklik yapmak zarureti hâsıl oldu. 1944, 1945, 1946 yıllarında tütünlere; istihsal yerlerine ve kalitelerine göre fiyat tesbit edilmek suretiyle müdahale mubayaaları yapıldı.

Piyasada Hükümet tarafından yapılan bu müdahaleler alıcılar tarafından hoş karşılanmamıştır. Fiyat tesbit ve yer yer ilân edilerek yapılan mubayaalar ise, ekiciyi kalite ve maliyet gözetmeksizin diğer ziraat mahsulleri aleyhine geniş istihsale sevk etmiştir.

Memleket için zararlı olan bu durum karşısında tanzim müessesesinin bir an evvel vücuda getirilmesi bir zaruret olarak belirmiş ve bu sebeptendir ki, böyle bir müessesenin kurulması 1946 yılında Hükümet programında yer almıştır.

Böyle bir müessesenin tütüncülerimiz arasında kurulması düşünülmüş bu suretle yukarıda izah edilen mahzurların ortadan kaldırılacağı ve esasen gerek destekleme gerek müdahale alımlarıyla ekici lehine tesis edilen fiyat seviyeleri üzerinden muayyen nispetlerde bir kesinti yapılarak böyle bir maksada tahsisi halinde ekiciye külfet yükletilmemiş olacağı düşünülmüştür.

Bu sebeptendir ki, 1946 mahsulünün satışı sırasında ekici tütünleri satış bedellerinden % 5 nispetinde prim kesilmesine başlanmıştır.

Kurulacak müessesenin şekline ait ilk düşünce, bunun bir banka şeklinde olması, müstahsıla imkân nispetinde malî yardımlarda bulunmakla beraber ortaklıklar vücuda getirerek veya mevcut ortaklıklara katılarak yurt içinde tütün mubayaaları yapması ve yabancı memleketlerde de mahallî imalâtlara girişebilmesi idi. Bununla gözetilen gaye de, müesseseyi bankalar kanunlarının teminatı altında her türlü tesirlerden uzak bulundurabilmek ve bu suretle ekicilerden toplanmış olan paralarla maksada daha iyi hizmet edebilmek ve mümkün mertebe zararı azaltmak idi. Fakat, bankacılık tekniğinin bütün risklerini bir tek madde üzerine yükliyen bir banka tasavvuruna müsait olmadığı nokta nazariyle bu düşünce fiile çıkamamıştır.

Bunun üzerine, gerek alâkalı Bakanlıklarla, gerek imkânların elverdiği nispette muhtelif tütün bölgelerinde doğrudan müstahsıla temaslar yapılmış ve neticede bu müessesemizin bir ortaklık şeklinde kurulması halinde maksadın sağlanacağı hususunda birleşmiştir.

1947 yılında satılan 1946 mahsulü ekici tütünlerinin satış bedellerinden 11 437 985, 65 lira 1947 mahsulü satış bedellerinden 8 535 140, 02 lira tahsil edilmiş, buna T. C. Ziraat Bankasına 1 137 449, 48 lira faiz tahakkuk ettirilmiştir. 1949 mahsulünün satış bedellerinden 23 . XII . 1949 tarihine kadar Bankada toplanan para 8 506 335, 24 liradır.

1939 yılı için Bankanın bu paralara 1 200 000 lira civarında bir faiz tahakkuk ettireceği anlaşılmıştır. Bu suretle toplanan paraların yekûnu 30 816 910, 39 lirayı bulmaktadır.

1949 mahsulü satış bedellerinden yedi milyon civarında prim toplanacağı ve ortaklığın faaliyete geçeceği umulan 1950 Haziranına kadar bu paralar için 600 000 liraya yakın faiz tahakkuk edeceği de nazara alınınca toplanmış ve toplanacak paralar faizleriyle birlikte 38 500 000 lirayı bulacaktır. Ortaklıkta ekici hissesinin bu suretle (38,5) milyon lira ve Tekel İdaresi ile T. C. Ziraat ve diğer millî bankaların ortaklığa sermayesinin yüzde otuzu nispetinde bir payla iştirak ettirilerek ortaklık ilk sermayesinin 55 milyon lira olarak tesbiti esası gözetilmiştir.

Sermayenin bu hadde ulaşması gözetilirken, kurulacak müesseseye verilecek mahiyet ve hukuki bünye hakkında ilgili Bakanlıklar arasında mütâaddit toplantılar yapılmış ve mevzu muhtelif yönlerden tetkika tâbi tutulmuştur.

Bugünkü kanunî mevzuat karşısında müessesenin; 3460 ve 2834 sayılı kanunlarla kabul olunan esaslar dairesinde teşkili maksada uygun görülememiştir.

Kurulacak müessesenin Ticaret Kanunu hükümleri dairesinde bir anonim şirket şeklinde kurulması halinde bu şeklin bilhassa idare tarzında mahzurları olacağı düşünülmüş ve teşekkülün, bir özel Kanunla kurulacak bir müessese olabileceği neticesine varılmıştır.

Filhakika bu müessesenin teşkili için müstahsıldan toplanmış olan paralar. kâr gibi zarar etmesi de tabii olan bir teşebbüse bir kimsenin kendi sorumu altında yatırdığı para mahiyetinde değildir.

Binaenaleyh, bir taraftan bu paraların maksada göre kullanılmasını temin etmek diğer taraftan da muhafaza ve kullanılmasında en büyük emniyeti behemehal sağlamak zarureti vardır.

Müessesenin bünyesi hakkında yapılan konuşmalar sırasında;

a) Müstahsıla ait paraların T. C. Ziraat Bankasında kalması,

b) Bu paraların yeniden kurulacak veya takviye edilecek mevcut müesseseler yasitisiyle tütün piyasasının düzenlenmesinde kullanılması,

c) Mevcut zirai kredilerin artırılmasında istimali,

Şekli üzerinde de durulmuştur. Fakat bu şekil T. C. Ziraat Bankasına kendi bünyesi bakımından mahzurlu görülmüştür.

Bu halde müessesenin bir özel kanunla teşkili maksada en uygun görülerek ekli tasarı hazırlanmıştır.

Tasarı hazırlanırken bilhassa göz önünde tutulan esaslar kısaca şöyle izah olunabilir.

a) Müessese piyasada Ticari Kanun ve icaplara göre hareket eden insafli bir alıcı olacak ve halen mevcut alıcılara inzimamen tahakkuk ettireceği iş haemi nispetinde piyasanın düzenlenmesinde **âmil olacaktır.**

Suni fiyat tereffüleri yaratmak ve değersiz ve dünya piyasalarında müşteri bulamayan tütünleri her ne pahasına olursa olsun satınalmak gibi müessese faaliyetini tehlikeye düşürecek ve geniş zararlara meydan verecek hareketler hiçbir suretle düşünülmemiştir. Filhakika bu müessese **alacağı tütünlere dışarda müşteri arayacağı gibi, korunması matlup olan tütünler de müşterisi bulunan iyi vasıflı tütünlerdir.**

b) Tamamen ekici paralarıyla teşkil edilecek müessesenin; ekicinin gelip geçici sıkıntılarına ve bundan mütevellit taleplerine uyarak yukarıda işaret edilen zararlı hareketlere girmesi muhtemel görülmüş onun için Tekel İdaresi ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ve diğer Millî bankaların bu sahadaki tecrübe ve bilgilerinden istifade edilmesini teminen bu teşekküllerin de müesseseye muayyen nispetlerde iştirak ettirilmesi lüzumlu bulunmuştur.

Madde 1 : Ortaklık faaliyetinin tütün mevzuuna maksur olması, faaliyette bulunurken diğer hususî teşekküller gibi hareket serbestisine malik bulunması, bu serbestiyi takyit edecek hüküm-

lerle bağı kalmaması tütün piyasasına diğer mümasili teşekküllerden ayrı ve imtiyazlı birtakım haklarla girmemesi göz önünde tutularak ihtiyaç zerine teessüs etmiş bir alıcı müessese olarak piyasada faaliyette bulunacağı düşünülerek tasarının birinci maddesinde ortaklığın umumiyetle tütün ticareti ile uğraşacağı ve piyasada müesseseye tahakkuk ettirilecek ve mevcut diğer ekicilerin faaliyetlerine inzimam edecek olan iş hacmi nispetinde piyasanın düzenlenmesine yardımda bulunacağı; tütün ticareti yapmak ve bu suretle tütün piyasasının düzenlenmesine yardım etmek tâbirleriyle ifade edilmiştir.

Diğer taraftan 240 000 ı aşan ortakların umumi hükümler dairesinde bir anonim ortaklık halinde birleştirilmesindeki büyük güçlükler ortaklığın hususi bir hüviyetle kurulması lüzumunu telkin etmiştir.

Yeni kurulan bu ortaklığın sevk ve idaresinde gerek Tekel İdaresinin ve gerek T. C. Ziraat Bankasıyla diğer Millî bankaların bilgi ve tecrübelerinden istifade olunması yolunda temas imkânı bulunan muhtelif bölgelerdeki tütün ekicilerinin telkinlerinden de mühlhem olarak ortaklığa muayyen hisselerle bu müesseselerin de iştirakini teminen maddeye hüküm konmuştur.

Madde 2 : Ortaklığın süresine ve merkezine tesbitine dairdir. Tütün bölgelerine nazaran merkezî vaziyette olduğu için ortaklık merkezi İstanbul olmak üzere tesbit edilmiştir.

Tütün ticareti kârı kadar zarar ihtimali de büyük olan bir ticaret şubesidir.

Tecrübelerin zamanla artacağı ve ortaklığı tekâmüle sevkedeceği düşünülerek ortaklık süresinin 30 yıl olmak üzere tesbiti düşünülmüş ve ortaklığın yurt ekonomisinde yapacağı tesirli faaliyet göz önünde tutularak bu sürenin uzatılması veya kısaltılması hususunun da ortaklık genel kurulunca karar alınırca bunun ancak Hükümet tarafından onanması şartıyla muteber olabildiğini teminen son fıkra yazılmıştır.

Madde 3 : Tütün ekicilerinden kesilen paraların faizleriyle birlikte 1950 yılı içinde 38,5 milyon liraya baliğ olacağı hesaplanmıştır. Tekel Genel Müdürlüğü, T. C. Ziraat Bankası ve diğer Millî bankaların bilgi ve tecrübelerinden istifade edilmek ve ortaklıkta ekicilerin olabilecek müfrit taleplerine karşı bir itidal unsur olarak sermayenin % 30 u nispetinde bir iştirak hissesiyle ortaklığa katılmaları düşünülerek ortaklık sermayesi 55 milyon lira olmak üzere tesbit edilmiştir.

Ortaklığın icabı halinde bulabileceği kredi nazara alınmasa bile bu miktar sermayenin tütün piyasalarında 20 - 25 milyon kiloluk mubayaa imkânı temin edebileceği ve bunun da piyasaların düzenlenmesi için şimdilik kâfi olacağı düşünülmüştür.

Bununla beraber maddenin son fıkrasıyla, icabettiği takdirde sermayenin yarısına kadar artırılması imkânı sağlanmıştır.

Madde 4 : Ekicilerden toplanmış olan paraların faizleriyle birlikte hisselerle tevziinde birlik ve kolaylık sağlanmak üzere hisse senetlerinin en az on lira kıymetinde olması düşünülmüştür.

Kararnamelerine göre ekici tütünleri satış bedellerinden kesilmiş ve 1949 mahsulü tütünlerin satış bedellerinden kesilecek olan paralarla faizlerinin 1950 yılı içinde 38,5 milyon liraya baliğ olacağı tahmin ve sermayeye :

Tekel Genel Müdürlüğünün % 15

T. C. Ziraat Bankasının % 11

Diğer millî bankaların % 4 nispetinde iştirakleri hesap edilerek ve sermayedeki bu iştirak nispetlerinin bozulmaması esas tutularak ikinci ve üçüncü fıkralar kaleme alınmıştır.

Maddenin dördüncü fıkrası sermayenin % 70 ini teşkil eden ekici ortakların hisse senetlerinin başka ellere geçmemesini temin edecektir.

Maddenin son iki fıkrası; ortakların tediye imkânları göz önünde tutularak kaleme alınmıştır.

Madde 5 : İcabettiği takdirde ortaklık sermayesinin yarısına kadar artırılabilmesi üçüncü maddede ile kabul edilmiş olduğuna göre ekicilere taallük eden sermayenin bu nispette artırılması halinde umumi hükümler dairesinde her hissedarın yeni çıkarılacak hisse senetleri üzerinde sahip bulunduğu hisseler miktarı kadar mubayaada rüçhan hakları bulunduğu nazarı dikkate alınarak bu rüçhan hakkının A grubu hissedarları ancak kullanabilme imkânını sağlamak ve yapı-

lacak kesintilerin % 5 i aşmamasını ve bu kesintilerin Tekel İdaresince yapılabîmesini temin etmek maksadiyle madde yazılmıştır.

Madde 6 : Mûmasili ortaklıklarda olduğu gibi bu ortaklığın uzuvlarını tâyin ve tadat etmektedir.

Madde 7 : Genel Kurulun toplantılarına, hissedarların ne suretle temsil edileceklerine ve rey haklarıyla nisaba taallûk etmektedir.

On hisseyi temsil edenlerin bir reye sahip olması, hiçbir ortağı elli reyden fazlasına sahip olmaması, ortak olmıyan şahısların Genel Kurulda en çok on hisse temsil edebilmesi için düzeni ve sevk ve idaresi bakımından lüzumlu ve tütün ticareti ile uğraşanların Genel Kurulda temsilei olarak bulunmaları aynı işle iştigalleri sebebiyle mahzurlu görüldüğünden madde ona göre yazılmıştır.

Alınacak kararların selâmetini ve ortaklardan her hangi bir grupun munhasıran kendi grupları menfaatine karar almamasını temin için gerek âdi gerek fevkalâde toplantılarına taallûk etsin Genel Kurulun bütün kararlarında sermayenin dörtte üçünün temsil edilmesi esas tutulmuş ve ortaklığın süresinden evvel tasfiyesine dair karar alması halinde böyle bir teşekkülün her hangi bir sebep tahtında tasfiye edilmesini önlemek endişesiyle bu kararın ancak Bakanlar Kurulunun tasdikıyla uygulanması düşünülerek maddeye hüküm konmuştur.

Madde 8 : Yönetim kurulunun kuruluşuna aittir.

Yurdun her tarafına dağılmış ekicileri böyle bir teşekkülde ancak bölgeler itibarıyla temsil ettirmek kabil olduğundan mevcut dört tütün bölgesinden birer üye getirilmesi bu teşekkülün idaresinde hemen bütün ekiciyi temsil ettireceği için uygun görülmüş ve diğer hükmi şahısların iştirakinin de bu mntakalar ekicilerine müsavi adedde bulunması halinde alınacak kararlarda munhasıran ekici talep ve arzularının tahakkukunda bir emniyet unsuru olmak üzere bunların bir fazlasıyla temsil edilmeleri esasına göre madde hazırlanmış ve Tekel Genel Müdürlüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası memurları arasından gösterilen adaylardan kurula üye seçileceklerin ortaklık işlerine daha kuvvetle ilgilenmelerini teminen memuriyetle alâkalarının kesilmesi lüzumlu görülerek ona göre kayıt ilâve ve yönetim kurulu üyelerinin tütün ticareti yapamayacakları da maddede tasrih olunmuştur.

Madde 9 : Denetçilere dairdir. Dört ortak grubu tarafından gösterilecek ikişer adaydan genel kurulca seçilecek dört kişiden teşkil edilmesi esasına göre madde yazılmıştır.

Denetçilerin ekseriyetle bir ve bâzı müesseselerde iki yıl müddetle seçilmeleri mütattır. Ancak Tekel Genel Müdürlüğü ile T. C. Ziraat Bankasından seçilecek denetçilerin yönetim kuruluna seçilenlere imtisalen memuriyetle alâkalarının kesilmesi uygun olacağı mütalâa edilerek denetçilerin müddetlerinin de üç yıla çıkarılması derpiş olunmuştur.

Madde 10 : Genel müdürün tütün işlerinde ihtisası olan kimseler arasından ve yönetim kurulu kararıyla tâyin edileceğini ve bu kurulun belirteceği esaslar dairesinde iş göreceğini ve yönetim kurulunun tabii üyesi olduğunu ifade etmektedir.

Madde 11. — Esas sözleşmenin hazırlanmasına ve Bakanlar Kurulunun tasdikıyla yürürlüğe gireceğine ve ilk genel kurulun ne vakit toplantıya çağrılacağına mütedair olup Anonim Ortaklıklara vücut veren sözleşmelerin gerektirdiği işlemlerin bu ortaklıkta da esas olması gözetilerek yazılmıştır.

Yalnız ortaklığın hususiyeti göz önünde tutularak esas sözleşmede tadilâta mütaallik genel kurul kararlarının ancak Bakanlar Kurulunun tasvibiyle yürürlüğe konabileceği bir fıkra olarak maddede tasrih olunmuştur.

Geçici madde 1 : Tesis kurulunun teşekkülüne aittir. Bu kurulun da yönetim kurulunda olduğu gibi dördü ekici, beşi diğer ortaklar arasından olmak üzere dokuz kişi ile teşkil edilmesi uygun görülmüştür. Yalnız ortak ekicilerle Millî Banka'ar adaylarından tesis kuruluna seçileceklerin tarafsız olarak seçilebilmelerini ve işe daha fazla alâkalanabilmelerini sağlamak maksadiyle bunların Bakanlar Kurulunca seçilmeleri uygun mütalâa olunmuştur.

Madde 2 : Ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan primlerin faizleriyle birlikte ortaklığa devri maksadiyle yazılmıştır.

Bu primlere dayanılarak destekleme mahiyetinde satın alınan tütünlerden henüz satılmayanların maliyetleri üzerinden ortaklığa devredileceği maddede tasrih olunmuştur.

Geçici madde 3 : 1947 ve 1948 mahsulü eki tütünlerinin satışı sırasında piyasayı düzenlemek üzere destekleyici mahiyette yapılan mubayaatlardan alınacak neticeleer belli olmadığı için bu mubayaalar kâr ve zararı tamamen Devlete ait olmak üzere yapılmıştır.

Alınan tütünlerin satışı sırasında piyasa icabı kâr vaziyeti görülünce bu kârların alım işlerine bağlanan sermaye ile mütenasip olarak **tevzil ve** yüzde beşlere isabet eden kısmın hususi ihtiyat sermayesi teşkil üzere ortaklığa mal edilmesi kabul edilmiştir.

Madde bu esası kesinleştirmek üzere yazılmıştır.

Geçici madde 4 : Ortaklık hisse senetlerinin on lira olması kabul edildiğine göre ekicilerin kesilen paralarının bu hadde iblâgını tenin maksadiyle madde yazılmıştır.

Geçici madde 5 : Tesis kurulunda vazife alanların yolluk ve tazminat bakımından ticari icaplara göre muameleye tâbi tutulabilmelerini ve ancak bunun bir ölçü dairesinde yapılması için üyelere verilecek yolluk ve tazminat miktarının Bakanlar Kurulunca, hizmetlilere ödenecek yolluk ve ücretlerin de Tesis Kurulunca tâyin edileceğini bildirmek maksadiyle alınmıştır.

Madde 12 ve 13 : Bütün kanunlarda mütat yürürlük tarihi ile kanunun yürütülmesine mütedair hükümleri muhtevidir.

Tarım Komisyonunun mütalâası

T. B. M. M.

Tarım Komisyonu

Esas No. 1/663

Karar No. 18

18 . II . 1950

Yüksek Başkanlığa

Gümrük ve Tekel Bakanlığınca hazırlanıp Yüksek Meclise sunulan ve Komisyonumuzun isteği üzerine mütalâa almak için Komisyonumuza gönderilen « Türk Tütünleri Ortaklığı » Kanunu tasarısı okundu, incelendi.

Memleketimizin döviz getiren maddelerinin başında gelen ve dünyaca tanınmış imtiyazlı mahsulderimizden olan tütünün satışında ekicilerimizin çektikleri sıkıntılar ve zaman zaman gördükleri zararlar meydandadır.

1946 yılından başlayarak 1949 yılına kadar yüzde beş ve 1949 yılında yüzde 4 olmak üzere Millî Korunma Kanununa dayanılarak yapılan kesintiler bu tasarının mevzunu teşkil ettiğine göre tütünlerin yetiştirilmesi, ıslahı ve dolayısıyla randıman, iyi kalitede tütün yetiştirmek gibi maliyete müessir olacak gerekli tedbirlerin tütün kanunu çerçevesi içinde mütalâa edilmekte bulunduğu Hükümet mümessili tarafından ifade olunmakla Komisyonumuzun çok ehemmiyet ver-

diği bu mevzuun bir an evvel kanunlaşması başlıca temennilerimizdendir.

Kurulacak müessesenin devanır ve faaliyetinin koruyucu bir zihniyetle sağlandığını gösteren bu tasarımı Komisyonumuz memnunlukla karşılamış ve aşağıdaki sebeplere dayanarak bazı değişiklikleri yapmış ve geçici maddeler arasına yeniden bir madde koymuştur.

Kararın; Hükümet teklifinde « Türk Tütünleri Ortaklığı » adını taşıdığına göre Ticaret Komisyonunun mütalâasına katılarak Türk tütünleri arasında ortaklık olamayacağından buna «Türk tütüncüleri ortaklığı» unvanının verilmesi düşünülmüş ise de ortaklık adının ticari bir unvan olarak yabancı dillerde daha kolay ifadesi gerektiği, ortaklık sermayesinin % 30 una Tekel ve bankalarının iştiraki ve bu teşekkülün memleket tütüncülüğü bakımından da faydalı faaliyetlerde bulunacağı, dikkate alınarak ortaklık unvanının «Türk tütün ortaklığı» şek-

linde olmasının itibasa mahal bırakmayacağı neticesine varılmıştır.

Ekicileri teşkil eden (a) grubu ortaklarından hisseler tahsil edildiği halde diğer ortaklara hisselerini ödemek için zaman bırakıldığına göre, ortaklık kâr ve zararlarının ödenen sermaye nispetinde olmasını sağlamak üzere dördüncü madde sonuna «ortaklar kâr ve zarara ödenmiş sermayeleri nispetinde iştirak ederler» fıkrası ilâve edilmiştir.

Yönetim kurulunda bulunacak ekiciler sermayenin % 70 ine sahip oldukları halde sermayenin % 30 una sahip (b, c, d) grup ortaklarının ekicilerden daha fazla üye bulundurmaları her bakımdan doğru görülmiyerek yönetim kurulunda ekicilerden 4, ekiciler dışında kalan ortaklardan 5 yerine 3 üye bulundurmak suretiyle yönetim kurulu üyelerinin 9 yerine 7 olmasını sağlayacak surette 8 nci maddede değişiklikler yapılmış ve geçici birinci madde de ona göre değiştirilmiştir.

Tütün piyasasının düzenlenmesi maksadiyle ekicilerden alınan % 5 ler karşılığında verilen makbuzların bir kısmı ekici elinden çıkmış bulunmaktadır. Bu makbuzları ekicilerden alanları da ortak yaparsak bunun gayesi kaybolacaktır.

Bu mahzuru göz önünde bulunduran Komisyonumuz bunların asıl sahiplerine geçmesini sağlamak için makbuzları alan veya tophyan vatanadaşların haklarını da koruyacak surette ya-

zılı kıymetleri üzerinden ortaklıkça satın alınması uygun görülerek muvakkat maddelerin 4 ncü maddesinden sonra 5 nci madde olarak yeniden bir madde konmuş ve diğer maddeler olduğu gibi kabul edilmiştir.

Gümrük ve Tekel Komisyonuna gönderilmek üzere saygiyle Yüksek Başkanlığa sunulur.

Tarım Komisyonu

Başkanı Y.

Manisa

Y. Özey

Kâtip

Bursa

A. Duru

Çorum

E. Alpsar

İmzada bulunamadı

Denizli

Dr. B. Uz

Giresun

F. Yüzatlı

İmzada bulunamadı

Kocaeli

F. Balkan

İmzada bulunamadı

Maraş

A. Yaycıoğlu

Siird

A. R. Esen

Sözcü

Manisa

Y. Özey

Aydın

N. Göktepe

Denizli

Muhallifim

K. C. Öncel

Eskişehir

E. Sazak

İmzada bulunamadı

Kırklareli

Z. Akan

Malatya

M. N. Karaköylü

Seyhan

K. Ener

Sivas

İ. M. Uğur

Muvakkat maddeler arasına 4 ncü maddeden

sonra yeniden konulacak 5 nci madde:

GEÇİCİ MADDE 5. — Kanunun 1 nci maddesine göre tahsil edilen primlere mukabil ekicilere verilmiş olan muvakkat makbuzlardan her hangi şekil ve suretle ekicilerden başkalarının elinde bulunanlar ortaklıkla ilgilendirilmez.

Bunlardan namlarına prim kesilmiş olanlara iade edilmeyenler kanunun meriyetinden beş sene sonra başlamak ve yıllık mubayaa miktarları ge-

nel kurulca tesbit edilmek üzere beş sene içinde ve makbuzlarda yazılı para miktarları üzerinden ve alâkalılara hiçbir nam altında faiz ve kâr ödenmeksizin ortaklıkça satın alınır.

Ortaklık bu suretle satın alınan makbuzları hisse senedine tebdil ederek namlarına prim kesilmiş olanlara bedelleri belli müddet içinde taksitlerle ödenmek üzere devredilebilir.

Ticaret Komisyonunun mütalâası

T. B. M. M.

Ticaret Komisyonu

Esas No. 1/663

Karar No. 47

7 . II . 1950

Yüksek Başkanlığa

Mütalâa talebiyle tevdi buyurulan «Türk Tütün Ortaklığı Kanun tasarısı» mevzuun çeşitli bakımlardan ehemmiyeti dolayısıyla esaslı bir incelemeye tâbi tutulması zaruri görülerek komisyonumuz üyelerinden Dr. S. Akın'a, durum, ihtiyaçlar ve bu tasarımı doğuran sebepler hakkında gerekli tetkik vazifesi verilmiştir.

Bu suretle varılan ve komisyonumuzca da kabul olunan neticeler ilişik olarak sunulmaktadır.

Komisyonumuzca, göz önünde bulundurulması lüzumlu ve zaruri görül'len esasların başlıcaları şunlardır:

1. Tütün, memleketimiz ihracatında en mühim mevkiini muhafaza etmekte olmasına ve Türk tütün müstahsılı adına muzaf, eşsiz tütün neveleri vücuda getirmiş ve bu hususta en yüksek başarı ve ehliyetini eksiksiz muhafaza etmiş olmasına rağmen, piyasa teşkilâtı ve piyasa gerekleri bakımından çok geri kalmıştır. Bu durum memleketimizde tütünün eskiliği ve ehemmiyeti ile bir tezat halindedir.

2. Meseleyi istihsale ait safha ile istihsalden sonraki safha olarak ele almak ve bu teşekkülü, müstahsılın piyasa ve piyasa teşkilâtı ve bu bakımlardan müşkilâtını, bunlardan ikinci safha itibariyle ele alacak bir kurum olarak vücuda getirmek lâzımdır. Kooperatifler, depolar, satış salonları, sanayi ve ticaret bakımından teşebbüs ve iç dış işbirlikler, hülâsa müstahsılı malını vücuda getirdikten sonra halen karşılaşmakta olduğu çeşitli zorluk-

lardan kurtarmak ve devamlı ve esaslı şekilde mâkul alinteri karşılığını sağlamak, uğraşabileceği mevzular arasında olmalıdır.

3. Doğuşu itibariyle olduğu kadar sermaye çoğunluğu itibariyle de bir müstahsıl müessesesi olması ve binnetice yönetim kurulunda temsil hakkının da ona göre düzenlenmiş bulunması bir zarurettir. Hattâ daha ileri de gidilerek tütün mntakalarının istihsalâtı ile mütenasip üye fikri üzerinde de durulabilir.

4. Kanun metnine mümkün mertebe zaruri esasları almak ve mütebaki hükümleri ticaret icaplarına ve tiplerine uygun bir ana tüzüğe bırakmak lâzımdır.

5. Nihayet tasarının mümkün mertebe süratle kanuniyet kesbetmesi faydalıdır.

6. Tütünün çeşitli bakımlardan memleketimiz için ihtiva ettiği büyük ehemmiyet dolayısıyla, bu mevzu ile ilgili esas ve mülâhazaların ve böyle bir tasarı sevkine saik olan mütekaddim muamele, teklif, çalışma safhaları gibi dökümanları meclis dökümanları arasına girmesinde ve komisyon raporları metinlerine veya merbutlarına girerek Büyük Meclise aynen arzında, en isabetli neticelere varabilmek bakımından fayda vardır.

Gümrük ve Tekel Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ticaret Komisyonu Başkanı

A. Çubukçu

Kanunun unvanı :

Hükümet teklifinde kanuna verilen unvan :
«Türk Tütünleri Ortaklığı Kanun tasarısı»

Türk tütünleri arasında değil, Türk tütüncüleri arasında ortaklık olabileceğine göre unvanın,

«Türk tütüncüleri ortaklığı» şekline kalbi zaruridir.

Maddeler itibariyle :

Birinci madde —

Bu maddenin aşağıdaki şekle kalbi zaruridir.

MADDE 1. — Türk tütünlerinin kıymetlen-dirilmesi ve tütün piyasasının düzenlenmesi mevzulularıyla meşgul olmak ve bu kanun hükümlerine ve bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Anonim şirketler ve hususi hukuk kaidelerine tâbi olmak üzere :

- a) 3780 sayılı Millî Korunma Kanununa dayanılarak kendilerinden prim alınmış tütün ekicileri;
- b) Tekel Genel Müdürlüğü;
- c) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası;
- d) Ve diğer Millî Bankalar;

Arasında «Türk Tütüncüler Birliği» kurulmuştur.

MADDE 2. — Ortaklığın faaliyet süresi 50 yıldır. Merkezi İstanbul'dadır. Tütün mıntakalarında şubeler açar ve dış ve içte gerekli yerlerde ajanslar ve muhabirler bulundurabilir.

MADDE 3. — Ortaklığın sermayesi 10 Türk Lirası kıymetinde nama muharrer hisse senetlerine ayrılmış 55 milyon Türk Lirasıdır. Bu miktarın 40 milyon lirası ekicilerce 8 milyon lirası Tekel Genel Müdürlüğü ve mütebakisi Millî bankalarca verilecektir. Ortaklığın kuruluşu tarihinden itibaren on yıl için bu senetler bilâhara devir veya borç için haczedilemez. Vefat hallerinde vârislerce satılmak istendiği veya ekici vâris bulunmadığı takdirde nominal kıymetleri üzerinden ortaklıkça satın alınır.

MADDE 6. — Ortaklığın uzuvları şunlardır :

- a) Genel Kurul; ,
- b) Yönetim Kurulu;
- c) Denetçiler;

MADDE 7. — Genel Kurul her sene Eylül ayında ortaklık merkezinde toplanır. Yönetim kurulu karar verdiği takdirde münavebe ile tütün mıntakaları merkezlerinde toplanması da caizdir.

Asaleten veya vekâleten her on hisseyi temsil eden kimse bir reye sahiptir.

Hiçbir ortak 100 reyden fazlasına sahip olamaz.

MADDE 8. — Yönetimkurulu :

Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark bölgele-rince seçilecek birer mümessil ile Tekel Genel Müdürlüğünce seçilecek bir, T. C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünce seçilecek bir ve diğer Millî bankalarca seçilecek bir kişiden kurulur.

Genel müdür; yönetim kurulu toplantılarına oy sahibi olmaksızın katılır.

Yönetim kurulunun süresi bir yıldır. Tekrar seçilmeleri caizdir.

Üyelerin tütün ticareti ile meşgul kimselerden olmaması şarttır.

MADDE 9. — Denetçiler umumi heyetçe genel müdür yönetim kurulunca seçilir.

MADDE 10. — Tay ve yerine aşağıdaki hüküm tesis :

(Ortaklık 2834 ve 2836 sayılı kanunların kooperatiflere bahşettiği her türlü muaflıklardan faydalanır.

MADDE 11. — Tay ve yerine :

(Ortaklık tütün satış kooperatifleri, tütün depoları ve satış mahalleri tertip ve teşkiline ve bu işlerde 2834 ve 2836 sayılı kanunlarla Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına ve T. C. Ziraat Bankasına verilmiş yetkileri kullanmaya salâhiyetlidir.

GEÇİCİ MADDE 1. — İlk yönetim kurulu üyelerinden :

a) Ekicilerce seçilecek olanlar, Gümrük ve Tekel Bakanlığınca bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç iki ay içinde belirtilecek ortaklar tarafından bu ortakların mıntakalar itibariyle yapacakları toplantılarda,

b) Diğer üyeler mensup oldukları teşekküllerce;

Tâyin ve cümlesi Gümrük ve Tekel Bakanlığınca içtimaa davet olunur.

Yönetim kurulu bu kanun esaslarına ve bu kanununun sâkit olduğu hallerde umumi hüküm-

lere göre ortaklığı ana tüzüğünü hazırlar ve kanuni muamelesini tamamlar.

GEÇİCİ MADDE 2. — Tüzüğün tasdikını mütaakıp ekicilerden toplanmış prim bedelleri bâliği ile Tekel Genel Müdürlüğü ve Millî bankalarca yapılacak iştirak tutarları defaten ve derhal ortaklık hesabına devrolunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — Hükümetin dördüncü maddesi,

GEÇİCİ MADDE 4. — Ortaklık tütün mın-takalarında satış kooperatifleri ve birlikleri kurulması işini üç senelik bir plâna bağlayarak bu teşkilâtın tamamlandığı yerlerde tesis ettiği depoları, satış mahallerini bu teşekküllere dev-re yetkilidir.

MADDE 13. — Hükümetin 12 nci maddesi.

MADDE 14. — Hükümetin 13 neü maddesi.

Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Gümrük ve Tekel Komisyonu

Esas No. 1/663

Karar No. 15

22 . II . 1950

Yüksek Başkanlığa

Türk Tütünleri Ortaklığı hakkında Gümrük ve Tekel Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 22 . XII . 1949 tarihli toplantısında Meclise sunulması kararlaştıran Kanun tasarısı Yüksek Başkanlıkça Komisyonumuza havale edilmiş olmakla toplanılıp konuşuldu.

Tasarının bir Türk Tütünleri Ortaklığı teşkili konusu Ticaret Komisyonunu ilgilendirdiği düşünülerek mütalâası alınmak üzere ve ilgili Komisyon olarak Ticaret Komisyonuna gönderilmesine karar verildi.

Tarım Komisyonu bu konu ile ilgilendiğini bildirerek tasarıyı incelemek üzere istemiş ve bu kere Ticaret Komisyonunu ile birlikte Tarım Komisyonunun da mütalâası alınmış olduğundan 20 . II . 1950 tarihinde Gümrük ve Tekel Bakanı ve Bakanlık Temsilcisi hazır bulunduğu halde toplanıp tasarı üzerinde incelemeler yapıldı.

Memleketimizde tütün iki yüz binden fazla müstahsılı ilgilendirir. İstihsalin mahdut miktarı yurttan sarfedilir. Büyük kısmı ihraç mahdududur. Bu itibarla, temin ettiği döviz bakımından da ihraç maddelerimizin en mühimlerinden biridir. Tütüncülüğümüzün tarihi tetkik edilecek olursa bir istihsal fazlası olarak tütünün yakıldığı vâkı değildir. Satılmayan tütün erte-si seneler içinde satılmıştır. Ancak tütün çok emek isteyen bir mahsuldür. Elde kalması bakım için yeni emekleri istilzam eder. Bu iti-

barla, tütünlerin satışı ekicilerimiz için en mühim safhayı teşkil etmektedir.

Onun için tütün piyasalarında mevcut alıcılara inzimamen tahakkuk ettireceği iş hacmi nispetinde piyasaların düzenlenmesine âmil olmak üzere ekicilerin bünyesinden insaflı bir alıcı teşekkül olarak bir müessese vücuda getirilmesini istihdaf eden tasarı Komisyonumuzca memnuniyetle telâkki olunmuştur.

Gerçi, Ticaret Komisyonu tasarı hakkında alınan mütalâasında; müessesenin tütün satış kooperatifleri, tütün depoları tesis ve satış yerleri tertibi gibi işlerle ilgilendirilmesini teklif etmekte ise de, bu işlerin her biri başlı başına ayrı mevzular olduğu için Komisyonumuz bu mütalâaya iştirak edememiştir.

Filhakika, Tütün Satış Kooperatifleri teşkiline, mer'i 2834 ve 2836 sayılı Kanunlar hükümlerine göre mâni yoktur.

Tütün depoları tesisi işi bu müesseseye verilirse toplanan sermayenin gayrimenkullere yatırılmasını ve asıl olan piyasa yardım gayesinin heder olmasını intaç edecektir.

Kaldı ki, 5113 sayılı Kanuna istinaden tanzim olunan programı gereğince Hükümetin tütün deposu ihtiyacını karşılamaya çalışmakta olduğu ve mevcutlara ilâveten Bütçe imkânları nispetinde emanet ambarları inşasının da göz önün-

de tutulduğu Hükümet namına Komisyonumuz da ifade olunmuştur.

Tütün satış yerlerinin tertibi işi bir kanun mevzuu olarak mütalâa edilmiş ve esasen bunun yeni hazırlanmakta olan Tütün Kanunu tadil projesinde nazarı dikkate alındığı da anlaşılmalıdır.

Komisyonumuz; teşkil olunacak ortaklığın unvanı üzerinde de ehemmiyetle durmuş ve memlekette yetişen tütün nevelerinin, dört ayrı bölgede ayrı ayrı hususiyetler taşıdığını ve ortaklığın bu tütünlerin tamamına şâmil olduğunu nazarı dikkate alarak ve ticari unvan olarak ifade ve yabancı dillere tercümede kolaylığı da göz önünde tutarak ortaklık unvanının Hükümetin teklifi veçhile «Türk Tütünleri Ortaklığı» şeklinde muhafazası uygun olacağına görüş birliğine varmıştır.

Maddelerde yapılan değişiklikler şu mucip sebeplere dayanmaktadır:

Madde 1 : Yapılan değişiklik «Numaralı» kelimesini «sayılı» ya tebdilden ibarettir.

Madde 3 : Hükümetin teklif şekli; sermayenin artırılmasına dair olan ortaklık teklifinin formalite itibarıyla Bakanlar Kuruluna arzedeceği zehabını yaratmaktadır. Bu zehabı önlemek ve teklifin Bakanlar Kurulunun tasvibiyle tekemmül edeceğini belirtmek üzere maddede bir kelime tashihi yapılmıştır.

Tasarımın beşinci maddesi, Tarım Komisyonunun mütalâası da nazarı dikkate alınarak sermayenin tezyidi halinde ekicilerden toplanacak paraların yalnız ortak ekicilere maksur olduğunu belirtmek üzere «temini için» kelimelerinden sonra «ortak» kelimesinin ilâvesi suretiyle yeniden yazılmıştır.

Genel müdürün bir teşkilât organı olduğu ve bu durumu ile ortaklık uzuvlarından olamayacağı göz önünde tutularak altıncı madde Komisyonumuzca ona göre kaleme alınmıştır.

Tasarımın yedinci maddesinde; ortak olmyan şahısların genel kurulda en çok 10 hisse temsil edebilecekleri yazılıdır. Ortaklığın kuruluş şekline göre hissedar adedi çoktur. Bunların temsil haklarını daha kolay kullanma imkânını sağlamak yerinde olacaktır. Bu düşünce ile Komisyonumuz; ortak olmyan şahısların genel kurulda (50) hisse ile temsil edilebilmesini uygun görek maddede ona göre tashih yapılmıştır.

Tarım Komisyonunun mütalâası da göz önünde tutularak yönetim kurulunda (A) grubu hissedarlarının 4 üyesine mukabil (B) (C) (D) grubu hissedarlarının da birer üye bulundurulması ve bu suretle yönetim kurulunun 9 yerine 7 üyeden teşkil edilmesi esasına göre 8 nci madde tadilen yazılmıştır.

Ortaklık denetçilerine ait olan 9 ncu maddenin müzakeresi sırasında Komisyonumuz; denetçilerin sürekli vazife görmeleri uygun olacağını göz önünde tutarak bunlardan lüzum ve icaba göre bir veya ikisinin Genel Kurulca bu yolda vazifelenendirilmesi esasına göre maddeye bir hüküm eklemiştir.

Tarım Komisyonunun geçici 1 nci madde hakkındaki teklifine iştirak edilmekle beraber tütün ekicilerinin tamamı; mer'î Tütün Kanunu hükümlerine göre Tekel İdaresinde müsecceldir. Tekel İdaresinin ekicilerle alâkası; ekim beyannamesinden tütünlerin satışına kadar devam etmektedir. Bu itibarla tasarımın ortaklık tesis kuruluna taallük eden geçici 1 nci maddesinde bu kurul üelikleri için ortak ekiciler arasından Bakanlar Kuruluna teklif edilecek kimselerin Gümrük ve Tekel Bakanlığınca teklif edilmesini Komisyonumuz için icabına daha uygun mütalâa ederek maddede ona göre değişiklik yapmıştır.

Geçici ikinci madde ortaklığa ayın olarak devir edilmesi derpiş edilen tütünlerin maliyetlerinin hesabında Tekel İdaresinin bünyesine ait umumi masraflardan hisse tefrik edilmeyeceği ve hesapların bu esasa göre tutulduğu belirtilmiştir. Komisyonumuz maddede tavzihini faydalı görmüş ve maddeyi ona göre yeniden tanzim etmiştir.

Hükümet adına Komisyonumuza verilen izahattân anlaşıldığına göre 1947 ve 1948 mahsulü ekici tütünlerinden piyasayı destekleyici maliyette satın alınan tütünlerin bir kısmı satılmış ve bu satıştan kâr elde edildiği gibi elde kalan tütünlerin satışından da bugünkü piyasa şartlarına göre kâr edileceği tahmin edilmektedir.

Ekicilerden toplanan paralarla satın alınan tütünlerin satışından tahassül eden bu kârların ortak ekicilere ait olmak, bir ihtiyat payı teşkil etmek ve sermayenin artırılmasının tekarrürü halinde (A) grubu hissedarları için bu paydan istifade edilmek üzere ortaklığa maledilmesi Ko-

misyonomuzca uygun görülerek geçici üçüncü madde ona göre tadil edilmiştir.

Tasarının ilk müzakeresinde Komisyonumuz ekici elinden çıkmış olan muvakkat makbuzların âkibetini teemmül ederek bu makbuzların ortaklara devrini ve devir edilmeyenlerin muayyen müddetten sonra ortaklıkça satın alınarak ortaklara devri imkânını sağlayacak bir hüküm vaz'ını derpiş etmiştir.

Tarım Komisyonunca da bu noktai nazarı teyit eder mahiyette mütalâa dermeyeran edilmesine binaen geçici beşinci madde tanzim olunmuştur.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna gönde-

rilmek üzere saygı ile Yüksek Başkanlığa sunulur.

Gümrük ve Tekel Komisyonu Başkanı	Sözcü
Gümüşane	Zonguldak
T. Tüzün	O. S. Orhon
Ağrı	Çanakkale
A. Alpsar	H. Bingöl
Hatay	Kastamonu
S. B. Uluç	F. Mağara
Samsun	Samsun
H. Berk	M. Köprülü
Tokad	Urfa
F. Eken	O. Ağan

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 1/663

Karar No. 103

15 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

Tütün ticaretiyle iştigal etmek üzere «Türk Tütün Ortaklığı» adıyla bir müessese kurulmasına dair Hükümetçe hazırlanıp Tarım, Ticaret ve Gümrük ve Tekel Komisyonlarınca incelen-dikten sonra Komisyonumuza havale buyurulmuş olan tasarı adı geçen komisyonların mütalâaları da göz önüne alınmak suretiyle Gümrük ve Tekel Bakanı ve uzmanları huzuriyle tetkik edildi.

Tasarı Gümrük ve Tekel Bakanlığınca esaslı tetkikler ve ilgili bankanlık arasında da gerekli incelemeler yapıldıktan sonra her mad-denin ayrı ayrı izahını muhtevi gerekçe ile bir-likte hazırlanmış ve bu suretle mahiyetine gü-zelce nüfuz imkânı verilmiştir.

Bilindiği üzere Birinci Cihan Harbinden ev-vel tütünlerimiz Dünyaca tanınmış ve kıymet kazanmış iken bu harpden sonra zirai, iktisadi, içtimai sahalarda vukuagelen değişiklikler bir taraftan dış memleketlerde tütün ziraatinin in-kişafına meydan açmış diğer taraftan tütünle-rimize karşı olan rağbet ve itiyat Virjinya tü-tünleri lehine sarsılmaya başlamıştır. İkinci Ci-han Harbine doğru tütünlerimiz zaman zaman buhranlara uğramış ve ortalama 50 - 60 mil-yon kilo raddesinde olan istihsal miktarı 1932

senesinde 18 milyon kiloya kadar düşmüştür. Memleketimizde mevcut tekel yalnız iç istihlâk için olan miktara maksur bulunup tütün zira-ati ve yaprak tütün ihracı - kaçakçılığı mâni tedbirler müstesna - tamamen serbest olduğuna ve yukarda arzedildiği üzere tütünün ortalama istihsal miktarı 50 - 60 milyon raddesinde ve hattâ bu miktarı tecavüz ettiğine göre ihraç malı sayılmak lâzımgelen tütünün gerek istih-sal ve gerek satış işlerinin nizam altına alın-masını zaruri kılmaktadır. Dış piyasa tesirle-rinin doğrudan doğruya bu metain istihsaline tesir yapacağı da aşikâr olduğundan bu işleri ayarlıyacak bir tanzim müessesesinin vüعودu şarttır. Böyle bir vasıtamızın mevcut bulunma-ması son harb sırasında ve mütaakıp yıllarda büyük buhrana mâruz olan piyasayı daha doğ-rusu müstahsılı korumak için ârizi ve muvakkat tedbirlere baş vurmaya mecbur kalmış ve 1944, 1945, 1946 yıllarında istihsal mahallerine ve mah-sulün vasıflarına göre tesbit edilen fiyatla mü-dahale mubayaaları yapmak suretiyle buhran karşılanmak istenmiştir. O senelerin icapları-na ve şartlarına göre alınmış olan bu tedbirler ne alıcıyı ve ne de müstahsılı tatmin edici ve tütün işlerini tanzim eyleyici bir hareket olamamıştır.

1943 İzmir Tütün Kongresinde bir tanzim müessesesi kurulması işi ortaya atılmış ve fakat tütün ticaretini aksatacağı mülâhazasıyla fiile çıkarılamamıştır. 1946 senesinde böyle bir müessesese kurulması Hükümet programında yer almıştır. Tütün ekicileri arasında kurulacak böyle bir müessesenin kendilerine yük olmaksızın fiile çıkarılabilmek için Millî Korunma Kanununun verdiği salâhiyete müsteniden o sene çıkarılan kararname ile ekici tütünleri satış bedelleri üzerinden % 5 miktarında bir kesinti yapılmasına başlanmıştır. Bu suretle Ziraat Bankasında 1949 senesi sonuna kadar toplanan para yekûnu 30 milyon 8 yüz küsur bin liraya varmıştır. Bu sene Haziran başında faaliyete geçebileceği düşünülen müessesenin o tarihe kadar toplanabilecek prim yekûnunun 38,5 milyon lirayı bulacağı tahmin olunmaktadır. 1939 senesi istihsali 4 bin kadar köyde 124 bin kadar ekici tarafından 76 bin kilo hektar sahada yapılan ziraat neticesinde 65,5 milyon kilo raddesindedir.

1948 senesi mahsulü de aynı sıra ile 5 600 köyde 201 bin ekici tarafından 106 bin küsur hektarlık sahada 83 milyon kilo kadardır.

1949 senesi tahmini de 5 400 küsur köyde 227 bin küsur ekici tarafından 127 bin beş yüz hektar sahada 90 milyon küsur kilo kadardır. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri, tüccar ve Millî bankalar tarafından da açılan kredinin 1949 senesinin sekiz ayındaki toplamı da tahminen (31 411 000) lira kadardır.

Dış memleketlere yapılan satış miktarı da :

1949 da 80 milyon küsur kilo miktarında ve 260 milyon lira raddesindedir.

Bu rakamlarla da kıymet ve ehemmiyeti teyyüt eden tütün işinin alâkalı bankalarla ve doğrudan doğruya müstahsıllarla yapılan temaslar neticesinde edinilen kanaate müsteniden bir an evvel düzenlenmesini göz önüne alan Hükümetin hazırladığı tasarıda müessesenin hususi bir ortaklık hüviyetinde aynı bir kanunla teşkilî mülâhaza edilmiştir. Filhakika 240 bin raddesindeki tütün ekicilerinin teşkilâtlandırılması için bu şekil en uygun tarzdır. Tütünün ekiminden satışına kadar geçirdiği safahat da çok bilgili, tecrübeli ve ihtimamlı mesaiye lüzum olduğundan ve bilhassa ticari kısmı zirai sahadaki mesaiye nispetle daha nizamsız olduğundan müessesese idaresinde selâmeti temin etmek ve sermayeyi

kâfi dereceye iblâğ edebilmek üzere Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasıyla Tekel İdaresinin ve arzu edecek Millî bankaların iştirakini sağlamak lüzumlu görülmüş ve bu suretle müessesenin 55 milyon lira sermaye ile teşkilî düşünülmüş ve bunun % 30 u ekiciler dışında yukarıda adı geçen teşekküllere ayrılmıştır. Müessesese Ziraat Bankasına ait ikraz vazifesiyle meşgul olmayacak ancak piyasada ticari usullere ve icaplara göre hareket eden insaflı bir alıcı olarak ve mevcut alıcılara inzimamen tahakkuk ettireceği iş hacmi nispetinde piyasanın düzenlenmesinde âmîl olacaktır. Cebri ve suni fiyatlar tesbitiyle piyasaya müdahalenin mahzurları malûm olduğundan ancak ticari usul ve teamüllere göre teessüs edecek fiyatlarla iyi cins tütün temini ve müşteri arayarak elden çıkarılmasına ve böylece iyi tütün yetiştirmeye ve değer fiyat verecek sürekli müşteri bulmaya imkân verecek teşebbüslere girişecektir.

Müessesenin adı ne olması lâzımgeleceği üzerinde durulmuş ve bunun «Türk tütün ortaklığı» olarak kabulü uygun görülmüştür.

Müessesenin teşekkül maksadını ifade eden birinci maddesi üzerinde yapılan müzakereler neticesinde «tütün ticareti yapmak ve bu suretle tütün piyasasının düzenlenmesine yardım etmek» şeklindeki ifadeye, tütün işlerinin tamamen düzenlenmesi daha geniş teşkilâta lüzum göstermekte olduğundan müessesenin bu husustaki vazifesini iyice belirtmek kastiyle tasarıya bir fıkra eklenmiştir.

Bu maddenin (D) fıkrasıyla iştirakine cevaz verilen Millî bankaların mecburi bir şekilde değilde arzularıyla iştirak edebileceklerini göstermek üzere fıkranın başına «istekli» kelimesi ilâve edilmiştir.

Dördüncü maddenin sonuna ortakların hak ve vazifesini göstermek üzere «Ortaklar kâr ve zarara ödenmiş sermayeleri nispetinde iştirak ederler» fıkrası ilâve edilmiştir.

Müessesenin teşkilât unsurları arasındaki Genel Müdürün Gümrük, Tekel Komisyonunca bu teşkilâttan ayrılmasına lüzum gösterilmiş ise de Genel Müdürün teşkilât uzuvları arasında bulunması ve müessesenin Genel Müdür tarafından yürütülmesi müessesenin kuruluş maksadına ve yapacağı işlerin icabına uygun olduğu kadar benzeri müesseseler idare tarzına da uygun düşeceğinden buna ait olan 6 ncı

madde Hükümet teklifi veçhile kabul edilmiştir. Ortak olmaları Genel Kurulda temsil edecekleri hisse alıcı kolaylık sağlamak üzere 50 den 100 hisseye çıkarılmış ve yedinci madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Yönetim Kurulunun teşekkülüne dair olan 8 nci madde Hükümet teklifinde ekiciler mümessili olarak Ege, Marmara, Karadeniz, Şark muntakalarından birer Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasıyla Tekel Genel Müdürlüğünden ikişer ve Millî bankalardan da bir ki, ceman dokuz mümessilden terekkep edeceği gösterilmiştir. Tasarıya tetkik eden komisyonlar ekiciler dışındaki ortaklardan da birer mümessil alınmak suretiyle Yönetim Kurulunun yedi mümessilden terekkep etmesini tesbit eylemiştir.

Bu hususta yapılan görüşmelerden sonra kurulan ekiciler tarafından birerden dört Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasıyla Tekel İdaresi ve Millî bankalardan da birer kişi ile bunların seçecekleri ve Bakanlar Kurulunca tasdik edilecek bir Genel Müdürden teşekkül tmesi hem sermaye ekseriyetine sahip olan ekicilerin haklarına riayet edilmiş almak ve hem de diğer ortakların tecrübelerinden ve bilgilerinden istifadeye imkân vermek bakımından uygun olacağına karar verilerek madde ona göre tesbit edilmiştir.

Tasarımın geçici ikinci maddesinin ikinci fıkrasının halen mevcut olup ortaklığa devrolunacak tütünlerin satıldıkça bedellerinin ortaklığa devredilmesi şeklinde düzeltilmesi ve ancak bu tütünlerin satıldıkça hâsıl olacak bedelin kifayetsizliği ve saire yolunda ortaklığa bir itirazda bulunulmamasının tesbiti de uygun görülmüştür.

Geçici 4 ncü maddenin son fıkrasının sözleşmede daha esaslı şekilde hükümlendirilmek üzere kaldırılması muvafık görülmüştür. Diğer maddelerde arza değer bir cihet yoktur. Te-

şekkül maksadı ve şekli yukarda arz edilmiş olan müessesenin kurulması tütünlerimizin kıymetlendirilmesinde ve piyasanın düzenlenmesinde gerekli mühim tedbirlerden biri olacak ve satışların tanziminde faydalar sağlayacaktır. Ancak tütün işinin tohumundan satışına kadar muhtaç olduğu ıslahatın bir an evvel ele alınmasına da katî zaruret olduğuna göre depolar inşası, satış yerleri tesisi, satış kooperatiflerinin iyi işler bir şekle sokulması ve çoğaltılması gibi başlıca tedbirlerin bir taraftan hazırlanmakta olan tütün kanuniyle temin edilebileceği gibi depo inşası işinin de Hükümetçe ayrıca göz önünde tutulduğu öğrenilmiş olduğundan bunların süratle fiile çıkarılması ve bu suretle Türk tütünlerinin istikrarlı bir şekilde kıymetlendirilmesinin sağlanması lüzumunu da belirtmeyi vazife sayarız.

Tasarı Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Mardin <i>R. Erten</i>	Başkan V. Diyarbakır <i>İ. H. Tigril</i>	Sözcü Kastamonu <i>M. Akalın</i>
Kâtip Ankara <i>F. Öymen</i>	Ankara <i>C. Gölet</i>	Bolu <i>C. S. Siren</i>
Diyarbakır <i>Ş. Uluğ</i>	Edirne <i>M. N. Gündüzalp</i>	Eskisehir Muhalifim <i>A. Potuoğlu</i>
İsparta <i>K. Turan</i>	İzmir <i>S. Dikmen</i>	İzmir <i>A. Inan</i>
Kastamonu <i>T. Coşkan</i>	Kırşehir <i>Ş. Torgut</i>	Konya <i>Dr. M. F. Dünder</i>
Malatya <i>M. S. Eti</i>	Manisa <i>F. Kurdoğlu</i>	Niğde <i>R. Gürsoy</i>
Ordu <i>H. Yalman</i>	Samsun <i>M. A. Yörüker</i>	Seyhan <i>A. R. Yüregir</i>
Trabzon <i>A. R. Işık</i>		Urfa <i>E. Tekeli</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

«Türk tütünleri ortaklığı» Kanun tasarısı

Kuruluş, maksat, unvan

MADDE 1. — Tütün ticareti yapmak ve bu suretle tütün piyasasının düzenlenmesine yardım etmek üzere;

- a) 3780 numaralı Millî Korunma Kanununa dayanılarak kendilerinden prim alınmış olan tütün ekicileri,
- b) Tekel Genel Müdürlüğü,
- c) T. C. Ziraat Bankası,
- d) Diğer Millî Bankalar,

arasında bu kanuna ve bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde anonim şirketler ve diğer hususi hukuk hükümlerine tâbi olmak üzere «Türk tütünleri ortaklığı» adı ile bir ortaklık kurulmuştur.

Bu teşekkül 3659 sayılı Kanun hükümlerine tâbi değildir.

Faaliyet süresi, merkez

MADDE 2. — Ortaklığın faaliyet süresi 30 yıldır. Merkezi İstanbul'dadır.

Bu sürenin uzatılması veya kısaltılması ortaklığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile olur.

Sermaye

MADDE 3. — Ortaklığın sermayesi 55 milyon Türk lirasıdır.

Bu sermaye ortaklığın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile yarısına kadar artırılabilir.

Hisse senetleri

MADDE 4. — Hisse senetleri en az 10 Türk lirası kıymetinde olup 4 gruba ayrılmıştır.

A grubu hisse senetleri, 38 500 000 Türk lirası değerinde olmak üzere kendilerinden prim alınan tütün ekicilerine,

B grubu hisse senetleri, 8 250 000 Türk lirası değerinde olmak üzere Tekel Genel Müdürlüğüne,

C grubu hisse senetleri, 6 050 000 Türk lira-

GÜMRÜK VE TEKEL KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Türk Tütünleri Ortaklığı Kanun tasarısı

MADDE 1. — Tütün ticareti yapmak ve bu suretle tütün piyasasının düzenlenmesine yardım etmek üzere;

- a) 3780 sayılı Millî Korunma Kanununa dayanılarak kendilerinden prim alınmış olan tütün ekicileri;
- b) Tekel Genel Müdürlüğü;
- c) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası;
- d) Diğer Millî bankalar;

Arasında bu kanuna ve bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde anonim şirketler ve hususi hukuk kaidelerine tâbi olmak üzere «Türk Tütünleri Ortaklığı» adı ile bir ortaklık kurulmuştur.

Bu teşekkül 3659 sayılı Kanun hükümlerine tâbi değildir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 3. — Ortaklığın sermayesi 55 milyon Türk Lirasıdır.

Bu sermaye ortaklığın teklifi ve Bakanlar Kurulunun tasvibiyle yarısına kadar artırılabilir.

MADDE 4. — Hükümetin 4 nü maddesi aynen kabul olunmuştur.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Türk Tütün Ortaklığı Kanunu tasarısı

Kuruluş, maksat, unvan

MADDE 1. — Tütün ticareti yapmak ve bu suretle tütünün kıymetlendirilmesine, tütün piyasalarının düzenlenmesine ve icabında tütün ekicilerinin teşkilatlanma işlerine yardım etmek üzere;

a- 3780 sayılı Millî Korunma Kanununa dayanılarak kendilerinden prim alınmış olan tütün ekicileri,

b) Tekel Genel Müdürlüğü,

c) Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası,

d) İstekli diğer Millî Bankalar

arasında bu kanuna ve bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde Anonim Şirketler ve diğer hususi hukuk hükümlerine tâbi olmak üzere (Türk tütün ortaklığı) adı ile bir ortaklık kurulmuştur.

Bu teşekkül 3659 sayılı Kanun hükümlerine tâbi değildir.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynıyle kabu edimiştir.

MADDE 3. — Gümrük ve Tekel Komisyonunun 3 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hisse senetleri

MADDE 4. — Hisse senetleri en az 10 Türk lirası kıymetinde olup dört gruba ayrılmıştır.

(A) grubu hisse senetleri, (38 500 000) Türk lirası değerinde olmak üzere kendilerinden prim alınan tütün ekicilerine,

(B) grubu hisse senetleri, (8 250 000) Türk lirası değerinde olmak üzere Tekel Genel Müdürlüğüne,

(C) grubu hisse senetleri (6 050 000) Türk

Hk.

G. ve T. K.

ası değerinde olmak üzere T. C. Ziraat Bankası-
na,

D grubu hisse senetleri de 2 200 000 Türk
Lirası değerinde olmak üzere diğer Millî ban-
kalara,

Tahsis edilmiştir.

Hisse senetleri nama muharrer olup 10 sene
müddetle başkasına devredilemez ve haczoluna-
maz.

A grubu ortaklarından birinin ölümü halin-
de vârisleri, tütün ekicisi olmasalar bile ortak
sayılırlar. Ancak bu gibiler ellerindeki hisse se-
netlerini bu müddet içinde ortaklığa dâhil ol-
sun olmasın bir tütün ekicisine devir edebilir-
ler.

A grubu hisse senetlerinin tamamı, B, C, D
grubu hisse senetlerinin, dörtte bireri esas söz-
leşmenin Bakanlar Kurulunca tasdikını takip
eden dört ay içinde ödenir.

B, C, D grubu hisse senetlerinin bakiyeleri
ortaklığın kuruluşunu takip eden ilk takvim
yılından başlamak üzere her sene beşer yüz bin
lira ödenmek suretiyle tamamlanır.

Sermayenin artırılması

MADDE 5. — Ortaklık sermayesinin artırıl-
ması halinde artırılan sermayeden (A) grubu
hisseleri karşılıklarının temini için ekici tütün-
leri satış bedellerinin % 5 ini geçmemek üzere
kesinti yapılmasına Bakanlar Kurulunca karar
verilir ve bu karar Tekel İdaresince uygulanır.

Ortaklığın uzuvları

MADDE 6. — Ortaklığın uzuvları

- a) Genel kurul;
- b) Yönetim kurulu;
- c) Denetçiler;
- d) Genel müdür;

den ibarettir.

Genel kurul

MADDE 7. — Genel kurul her sene ortak-
lık esas sözleşmesinde gösterilecek zaman ve
yerde gazetelerle yapılacak davet üzerine top-

MADDE 5. — Ortaklık sermayesinin artırıl-
ması halinde artırılan sermayeden (A) grubu
hisseleri karşılıklarının temini için ortak ekici
tütünleri satış bedellerinin % 5 ini geçmemek
üzere kesinti yapılmasına Bakanlar Kurulunca
karar verilir ve bu karar Tekel İdaresince uy-
gulanır.

MADDE 6. — Ortaklığın uzuvları :

- a) Genel kurul;
 - b) Yönetim kurulu;
 - c) Denetçiler;
- Den ibarettir.

BADDE 7. — Genel kurul her sene ortaklık
esas sözleşmesinde gösterilecek zaman ve yerde
gazetelerle yapılacak davet üzerine toplanır.

B. K.

lirası değerinde olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası,

(D) grubu hisse senetleri de (2 200 000) Türk lirası değerinde olmak üzere diğer Millî Bankalara, tahsis edilmiştir.

Hisse senetleri nama muharrer olup on sene müddetle başkasına devredilemez ve haczolunamaz.

A grubu ortaklarından birinin ölümü halinde vârisleri, tütün ekicisi olmasalar bile, ortak sayılırlar. Ancak bu gibier ellerindeki hisse senetlerini bu müddet içinde ortaklığa dâhil olsun olmasın bir tütün ekicisine devredebilirler.

A gruyu hisse senetlerinin tamamı, B, C, D grubu hisse senetlerinin, dörtte bireri esas sözleşmenin Bakanlar Kurulunca tasdikını takip eden dört ay içinde ödenir.

B, C, D grubu hisse senetlerinin bakıyeleri ortaklığın kuruluşunu takip eden ilk takvim yılından başlamak üzere her sene beşer yüz bin lira ödenmek suretiyle tamamlanır

Ortaklar kâr ve zarara ödenmiş sermayeleri nispetinde iştirak ederler.

MADDE 5. — Gümrük ve Tekel Komisyonunun 5 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Ortaklığın uzuvları

MADDE 6. — Ortaklığın uzuvları;

- a) Genel Kurul,
 - b) Yönetim Kurulu,
 - c) Genel Müdür,
 - d) Denetçiler,
- den ibarettir.

MADDE 7. — Genel kurul her sene ortaklık esas sözleşmesinde gösterilecek zaman ve yerde gazetelerle yapılacak davet üzerine toplanır.

Hü.

G. ve T. K.

lanır.

Asaleten veya vekâleten on hisseyi temsil eden kimse bir reye sahiptir.

Hiçbir ortak elli reyden fazlasına sahip olamaz.

Ortaklar Genel Kurulda bütün ticareti yapan kimselerle kendilerini temsil ettiremezler. Ortak olmıyan şahıslar genel kurulda vekâleten en çok 50 hisse temsil edebilirler.

Genel kurulun bütün kararları toplantıya iştirak eden hissedarlar tarafından temsil edilen sermayenin dörtte üç çoğunluğu ile verilir.

Genel kurulun ortaklığın süresinden evvel tasfiyesine dair olan kararlarının tekemmülü Bakanlar Kurulunun tasdikına bağlıdır.

Yönetim Kurulu

MADDE 8. — Yönetim Kurulu; Ege Marmara, Karadeniz ve Şark Bölgeleri ortakları arasından birer, Tekel Genel Müdürlüğüne gösterilecek adaylardan iki, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından gösterilecek adaylardan iki, ortaklığa dâhil Millî bankalardan gösterilecek adaylardan bir;

Olmak üzere Genel Kurulca seçilecek 9 üyeden teşekkül eder.

Tekel Genel Müdürlüğü ve T. C. Ziraat Bankasınca yönetim kuruluna aday gösterilenlerden Genel Kurulca seçilenlerin bu daire ve müesseselerle olan alâkaları bu vazifeye başladıkları tarihten itibaren kesilir.

Yönetim Kurulu üyeleri üç sene için seçilir. Tekrar seçilmeleri caizdir.

Üyeler bütün ticareti yapamazlar.

Denetçiler

MADDE 9. — A, B, C ve D Grupları ortaklarınca gösterilecek ikişer aday arasından birer kişi olmak üzere genel kurul tarafından üç yıl müddetle dört denetçi seçilir. Bunların tekrar seçilmeleri caizdir.

8 nci maddenin 2 nci ve 4 ncü fıkraları hükümü denetçiler hakkında da uygulanır.

Asaleten veya vekâleten on hisseyi temsil eden kimse bir reye sahiptir.

Hiçbir ortak elli reyden fazlasına sahip olamaz.

Ortaklar genel kurulda bütün ticareti yapan kimselerle kendilerini temsil ettiremezler. Ortak olmıyan şahıslar genel kurulda vekâleten en çok 50 hisse temsil edebilirler.

Genel kurulun bütün kararları toplantıya iştirak eden hissedarlar tarafından temsil edilen sermayenin dörtte üç çoğunluğu ile verilir.

Genel kurulun ortaklığın süresinden evvel tasfiyesine dair olan kararlarının tekemmülü Bakanlar Kurulunun tasdikına bağlıdır.

MADDE 8. — Yönetim kurulu, Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark bölgeleri ortakları arasından birer, Tekel Genel Müdürlüğü, T. C. Ziraat Bankası ve ortaklığa dahil Millî bankalardan gösterilecek birer,

Olmak üzere genel kurulca seçilecek 7 üyeden teşekkül eder.

Tekel Genel Müdürlüğü ve T. C. Ziraat Bankasınca yönetim kuruluna aday gösterilenlerden genel kurulca seçilenlerin ve daire ve müesseselerle olan alâkaları bu vazifeye başladıkları tarihten itibaren kesilir.

Yönetim kurulu üyeleri üç sene için seçilir. Tekrar seçilmeleri caizdir.

Üyeler bütün ticareti yapamaz, yaptıramaz.

MADDE 9. — A, B, C ve D grupları ortaklarınca gösterilecek ikişer aday arasından birer kişi olmak üzere genel kurul tarafından üç yıl müddetle dört denetçi seçilir. Bunların tekrar seçilmeleri caizdir. Bunlardan genel kurulca belirlenecek bir veya ikisi sürekli vazife görürler.

8 nci maddenin 2 nci ve 4 ncü fıkraları hükümü denetçiler hakkında da uygulanır.

B. K.

Asaleten veya vekâleten on hisseyi temsil eden kimse bir reye sahiptir.

Hiçbir ortak elli reyden fazlasına sahip olamaz.

Ortaklar Genel Kurulda tütün ticareti yapan kimselerle kendilerini temsil ettiremezler. Ortak olmaları şahıslar Genel Kurulda vekâleten en çok yüz hisse temsil edebilirler.

Genel Kurulun bütün kararları toplantıya iştirak eden hissedarlar tarafından temsil edilen sermayenin dörtte üç çoğunluğu ile verilir.

Genel Kurulun ortaklığın süresinden evvel tasfiyesine dair olan kararlarının tekemmülü Bakanlar Kurulunun tasdikına bağlıdır.

Yönetim kurulu

MADDE 8. — Yönetim kurulu;

Ege, Marmara, Karadeniz, ve Şark bölgelerinden birer, Tekel idaresinden bir,

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından bir,

Milli bankalardan bir,

Ve bu yedi üye tarafından seçilecek ve Bakanlar Kurulunca tasdik edilecek genel müdürden mürekkep olmak üzere sekiz üyeden ibarettir.

Tekel Genel Müdürlüğünce ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasınınca yönetim kuruluna aday gösterilenlerden genel kurulca seçilenlerin bu daire ve müesseselerle olan alâkaları bu vazifeye başladıkları tarihten itibaren kesilir.

Yönetim kurulu üyeleri üç yıl için seçilir, tekrar seçilmeleri caizdir.

Üyeler, tütün ticareti yapamaz, yaptırılmaz.

MADDE 9. — Gümrük ve Tekel Komisyonunun 9 ncu maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

Genel Müdür

MADDE 10. — Ortaklık, tütün işlerinde ihtisası olan kimseler arasından yönetim kurulu kararı ile tâyin olunan ve bu kurulun belirteceği esaslar dairesinde iş gören bir Genel Müdür tarafından idare olunur. Genel Müdür yönetim kurulunun tabîi üyesidir.

Esas sözleşme ve tesis

MADDE 11. — Ortaklığın esas sözleşmesi, geçici 1 nci maddedeki tesis kurulu tarafından hazırlanıp bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 2 ay içinde Bakanlar Kurulunun tasdikına arz edilir. Esas sözleşme tasdikten çıktıktan sonra en geç 6 ay zarfında ilk genel kurul toplantıya çağrılır.

Esas sözleşmede yapılacak tadilâta ait genel kurul kararları, Bakanlar Kurulunun tasvibiyle tekemmül eder.

GEÇİCİ MADDE 1. — Tekel Genel Müdürlüğü ve T. C. Ziraat Bankasına seçilecek ikişer kişi.

Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark tütün bölgeleri ekicileri arasından Tarım Bakanlığınca teklif edilecek sekiz aday arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek dört kişi.

Millî bankalar adayları arasından yine Bakanlar Kurulunca seçilecek bir kişi.

Ortaklık tesis kurulunu teşkil eder.

GEÇİCİ MADDE 2. — Ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan primler faizleriyle birlikte A grubu hisse senetleriyle temsil edilen ekici sermayesini teşkil etmek üzere tamamen ortaklığa devrolunur.

Ancak, bu fonlara istinaden satın alınan tütünlerden henüz satılmıyanlar maliyetleri üzerinden ortaklığa devrolunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — Destekleme suretiyle alınan tütünlerin satışından tahassül eden bedel farklarından ekici hisselerine isabet eden kısım ortaklığa hususi ihtiyat olarak tahsis edilir.

G. ve T. K.

MADDE 10. — Hükümetin 10 ncu maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 11. — Hükümetin 11 nci maddesi aynen kabul olunmuştur.

GEÇİCİ MADDE 1. — Tekel Genel Müdürlüğü ve T. C. Ziraat Bankasına seçilecek birer kişi,

Ege, Marmara, Karadeniz ve Şark tütün bölgeleri ekicileri arasından Gümrük ve Tekel Bakanlığınca teklif edilecek sekiz aday arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek 4 kişi,

Millî Bankalar adayları arasından yine Bakanlar Kurulunca seçilecek bir kişi,

Ortaklık tesis kurulunu teşkil eder.

GEÇİCİ MADDE 2. — Ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan primler faizleriyle birlikte A grubu hisse senetleriyle temsil edilen ekici sermayesini teşkil etmek üzere tamamen ortaklığa devrolunur.

Ancak, bu fonlara istinaden satın alınan tütünlerden henüz satılmıyanlar Tekel Genel Müdürlüğü genel masraflarıyla ilgilendirilmeksizin maliyetleri üzerinden ortaklığa devrolunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — Ekici primleriyle satın alınan tütünlerin satışından tahassül eden safi bedel farkları A grubu hissedarlarına ait olmak üzere ortaklığa hususi ihtiyat olarak tahsis edilir.

B. K.

Genel müdür

MADDE 10. — Ortaklık, 8 nci maddeye göre seçilen genel müdür tarafından idare olunur.

MADDE 11. — Hükümetin 11 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Hükümetin geçici birinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Ekici tütünleri satış bedellerinden toplanan primler faizleriyle birlikte A grubu hisse senetleriyle temsil edilen ekici sermayesini teşkil etmek üzere ortaklığa devrolunur.

Bu primlerle satın alınmış olup henüz elde bulunan tütünlerin bedelleri, bu tütünler Tekel Genel Müdürlüğü tarafından satıldıkça, ortaklığa devrolunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — Hükümetin geçici 3 ncü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

GEÇİCİ MADDE 4. — Ödedikleri primler yekûnu on lirayı bulmayan veya on liraya nazaran kesir gösteren ekiciler bir sene içinde ortaklığa müracaatla hisselerini on lira olarak tamamlarlar veya kesirlerini on liraya iblâğ ederler.

Müddeti içinde bunu yapmayanların on lirayı bulmayan veya on liraya nazaran kesir gösteren paraları kendilerine iade olunur.

Ortaklığın kuruluşu tarihinden tütün ekimi yasak edilen yerler ekicilerinin paraları kendilerine geri verilir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Memur olsun veya hariçten alınsın tesis kurulu üyelerine verilecek yolluk ve tazminat miktarları Bakanlar Kurulunca ve tesis kurulunun çalıştıracağı memurlara ödenecek yolluklar ve ücretler de bu tesis kurulunca tâyin olunur.

Yukarda yazılı masraflarla sair biletümle tesis masrafları ortaklığa aittir.

Bu masrafların ilk genel kurulca tasdikı, tesis kurulunun ibrasını tazammun eder.

Yolluk, tazminat, ücret ve sair biletümle tesis masrafları, ortaklık tarafından yukarıki fıkraya göre mahsubu yapılmaya kadr, tesis kurulunca T. C. Ziraat Bankasında primlerden toplanmış olan paradan ödenir.

MADDE 12. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

G. ve T. K.

GEÇİCİ MADDE 4. — Hükümetin geçici 4 nci maddesi aynen kabul olunmuştur.

GEÇİCİ MADDE 5. — Kanunun 1 nci maddesine göre tahsil edilen primlere mukabil ekicilere verilmiş olan muvakkat makbuzlardan her hangi şekil ve suretle ekicilerden başkalarının elinde bulunanlar ortaklıkla ilgilendirilmez.

Bunlardan namlarına prim kesilmiş olanlara iade edilmeyenler kanunun meriyetinden 5 sene sonra başlamak ve yıllık mübayaaya miktarları Genel Kurulca tesbit edilmek üzere 5 sene içinde ve makbuzlarda yazılı para miktarları üzerinden ve alâkalılara hiçbir nam altında faiz ve kâr ödenmeksizin ortaklıkça satın alınır.

Ortaklık bu suretle satın alınan makbuzları hisse senedine tebdil ederek namlarına prim kesilmiş olanlara kabulleri halinde bedelleri belli müddet içinde taksitlerle ödemek üzere devreder.

GEÇİCİ MADDE 6. — Hükümetin geçici 5 nci maddesi aynen kabul olunmuştur.

MADDE 12. — Hükümetin 12 nci maddesi aynen kabul olunmuştur.

B. K.

GEÇİCİ MADDE 4. — Ödedikleri primler yekûnu 10 lirayı bulmıyan veya 10 liraya nazaran kesir gösteren ekiciler bir sene içinde ortaklığa müracaatla hisselerini 10 lira olarak tamamlarlar veya kesirlerini 10 liraya iblâğ ederler.

Müddeti içinde bunu yapmıyanların 10 lirayı bulmıyan veya 10 liraya nazaran kesir gösteren paraları kendilerine iade olunur.

GEÇİCİ MADDE 5. — Gümrük ve Tekel Komisyonunun 5 nci geçici maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Hükümetin geçici 5 nci maddesi 6 nci madde olarak aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Hükümetin 12 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

MADDE 13. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan

Ş. Günaltay

Devlet Bakanı

C. S. Barlas

Millî Savunma Bakanı

Dışişleri Bakanı

N. Sadak

Millî Eğitim Bakanı

T. Banguoğlu

Eko. ve Ticaret Bakanı

Vedat Dicleli

G. ve Tekel Bakanı

Dr. F. Ş. Bürge

Ulaştırma Bakanı

Dr. Kemal Satır

İşletmeler Bakanı

Münir Birsal

Devlet Bakanı

Baş. B. Yardımcısı

N. Erim

Adalet Bakanı

Fuad Sirmen

İçişleri Bakanı

E. Erişirgöl

Maliye Bakanı

İ. R. Aksal

Bayındırlık Bakanı

Ş. Adalan

Sa. ve So. Y. Bakanı

Dr. K. Bayizit

Tarım Bakanı

Çalışma Bakanı

Reşat Ş. Siner

G. ve T. K.

MADDE 13. — Hükümetin 13 ncü maddesi aynen kabul olunmuştur.

B. K.

MADDE 13. — Hükümetin 13 ncü maddesi
ayniyle kabul edilmiştir.